

Michael Talbot, **British-Ottoman Relations, 1661-1807: Commerce, and Diplomatic Practice in Eighteenth-Century Istanbul**. The Boydell Press, 2017, XIII+256, ISBN: 978-178-3272-02-0

Ahmet TEKİN*

Michael Talbot bu kitabında, çoğunlukla siyasi içeriklerinden ötürü çalışılan ahidnâme metinlerini bürokratik yazışmalardan elçilik raporlarına seyahatnamelerden Levant Kumpanyası'nın kayıtlarına kadar uzanan çeşitli kaynak okumaları ile zenginleştirerek XVIII. yüzyıl İngiliz-Osmanlı ilişkilerinin tarihsel sürecini ticari ve ekonomik açılardan inceliyor.

Kitap; Introduction (Giriş), The framework of relations (İlişkilerin çerçevesi), The Office of ambassador (Elçilik Ofisi), Trade and diplomatic finances (Ticaret ve diplomatik finans), Gift-giving (Hediyeleşme), Diplomacy as performance (Diplomasinin icrası), Negotiating disputes (İhtilafların müzakeresi) ve Conclusions (Sonuçlar) başlıkları olmak üzere sekiz kısımdan oluşuyor. Giriş bölümünde İngiliz-Osmanlı ilişkilerinin tarihini panoramik olarak ele alan yazar, XVIII. yüzyıl diplomasisinin yanı sıra diplomasi tarihine dair bir literatür taraması yaparak genel bir teorik çerçeve sunuyor.

Kitabın ilk bölümünde (The framework of relations), İngiliz-Osmanlı temaslarının başlangıcından itibaren kronolojik bir anlatı ile ilerleyen Talbot, William Harborne'dan, temaslar sonrasında kısa sürede kurulan Levant Kumpanyası'ndan ve elçi atamalarından bahis açtıktan sonra İngiltere'ye verilen ahidnâmeleri değerlendiriyor. Ahidnâme maddelerini analiz ederek a) Ayrıcalıklar/İmtiyâzlar b) Vergiler c) Hukuk ve Sosyal Meseleler şeklinde üç ana başlık altında topluyor. Bu bölümde yazarın, ahidnâme maddelerini Türkçe

* Arş. Gör., İstanbul Üniversitesi Akdeniz Dünyası Araştırmaları Bilim Dalı Araştırma Görevlisi. ahmet.tekin@istanbul.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-8394-8280>

Ahmet TEKİN, British-Ottoman Relations, 1661-1807: Commerce, and Diplomatic Practice in Eighteenth-Century Istanbul adlı kitabın tanıtımı, Michael TALBOT, Avrasya İncelemeleri Dergisi, VIII/1 (2019): 114-116

ve İngilizce olarak dil açısından değerlendirmesi, zengin dipnotlarla okuyucuya daha geniş bilgi sağlamasının yanında İngiltere-Osmanlı ilişkisini süreklilik ve değişim üzerinden de değerlendirmesi oldukça verimli bir okuma sağlıyor.

Süreklilik, değişim ve ilişkilerin sadece siyasi değil ticari ve kültürel olarak da farklı boyutlarını irdeleme gayretinde olan Talbot, bunların gerçekleştirilmesinde ana unsur olan büyükelçilerin kim olduklarını, sosyal ve profesyonel geçmişlerinin mesleklerini nasıl etkilediğini, yetki ve vazifelerinin ne olduğunu ikinci bölümde (The office of ambassador) ele alıyor. Tarihiçi, XVIII. yüzyıl pratiklerinde elçilerin görevleri ve iş tanımları üzerinden Fransa, İspanya ve İngiltere gibi Avrupa ülkelerini Osmanlı ile mukayese ettikten sonra, bu dönemde adı geçen ülkelerin diplomatik ve ticari ilişkileri yürüten elçilik kurumunun pratikte neredeyse aynı olduğunu öne sürüyor. Osmanlı örneğinde İstanbul'daki elçilerin hapsedilmesi meselesini ise tek fark olarak not düşüyor.

Levant Kumpanyası, İngiliz tüccarlar ve belli oranda bu grupların finanse ettiği elçilik kurumunun masraflarını ele aldığı üçüncü bölümde (Trade and diplomatic finance) Talbot, İstanbul'daki elçiliğin nasıl bir fonksiyonu olduğunu anlamak için ticaretin mahiyeti ve elçilik harcamalarına mercek tutuyor. Bu bölümde, XVIII. yüzyıl özelinde İngiltere'nin Osmanlı ile olan ticaret hacmini ve dengesini işlevsel grafiklerle gösteriyor. İthalat ve ihracat ürünleri ile bunların İngiltere-Osmanlı ticaretindeki oranlarını, XVIII. yüzyıldaki düşüş/yükseliş trendleriyle ortaya çıkan finansal problemleri de bu bölümde irdeliyor.

Talbot, erken modern dönemde devletlerarası diplomasinin vazgeçilmez unsurlarından biri olan hediyeleşmeyi kitabın dördüncü bölümünde (Gift-giving) ele alıyor. Hem hediyeleşme üzerine hem de bu pratik üzerinden gerçekleşen harcama ve tüketim eğilimlerine dikkat çekiyor. Hediyeleşme kültürünün zamanla değişmesi gibi hediyelerin pahası ile sembolik anlamlarının da zamanla farklılaşmasını vurguluyor.

Kitabın beşinci bölümünde (Diplomacy as performance) yazar, diplomasinin icrasını ele alıyor. Bu kısımda seremoniler ve törenler ile bunların işleyiş biçimlerini, diğer elçiliklerle karşılaştırılarak diplomasideki uygulamaların nasıl evrildiği tartışılıyor. Bu bölümü de yine finans ile ilişkilendiren Talbot,

diplomasinin icrasında paranın ve hediyelerin ne kadar mühim olduğunu, bunun ilişkilerin gidişatı açısından ne kadar etkin olduğuna dikkat çekiyor.

Daha çok bugünkü konsolosluk işlerini ilgilendiren ancak XVIII. yüzyılda elçilik ofisinin ilgilendiği vatandaşlarla ilgili sorunların çözülmesi, ticari ve hukuki meselelere dair çıkarımlar kitabın altıncı bölümünde (Negotiating disputes) tartışılıyor. Çeşitli problemler ve bunların çözümüne dair hatırı sayılır miktarda örnekle zenginleştirilen bölümün en ilginç yanı elçiliğin sadece İngiltere'ye tâbî olanların meseleleriyle ilgilenmemesi şeklinde ele alınıyor. Özellikle Karlofça ve Pasarofça antlaşmalarında İngiliz elçisinin rolü de bu noktada kaleme alınıyor.

Sonuç bölümünde yazar, kitabın genel bir özetini çıkarıyor ve İngiliz Osmanlı ilişkilerinin çok boyutluluğuna vurgu yaptıktan sonra paranın ne kadar önemli bir araç olduğuna işaret ediyor.

Oldukça titiz bir çalışmanın ürünü olan bu eser istatistiki bilgiler, tablolar ve grafikler ile her bölümde bilgi takibini kolaylaştırıyor. Bunun neticesinde, XVIII. yüzyıl İngiliz-Osmanlı ilişkileri anlaşılır kılındığı gibi temas edilen tüm konular akılda görece kalıcı oluyor. Talbot, bu çalışması ile az rağbet gören erken modern dönem İngiliz-Osmanlı ilişkilerine zengin kaynak kullanımıyla ışık tutuyor.